

första kullar försörjer bl.a. den täta skatpopulationen i tätort i vår region, men också att ringduvan framgångsrikt kompenserar dessa förluster genom goda kullar senare på säsongen. Att kråkfåglar rövar ägg och ungar av ringduva är väl känt och lika självklart har jag alltid hävdad att duvornas tidiga kullar är "avsedda" som "skatmat" medan de sena kullarna genererar ungar. Om jag justerar mitt hävdande till att ringduvornas maj- och junikullar är avsedda som "skatmat" finner jag att min lilla studie stödjer detta.

Detta är meddelande nr. 4 från Fågelskydd Spillepeng.

Referenser

- Cramp, S. (ed.) 1985. *The birds of the Western Palearctic*. Vol. IV.
Tomialojc, L. 1979. The impact of predation on urban and rural woodpigeon populations. *Polish Ecological Studies* 5: 141–220.

Summary

Which Wood Pigeon Columba palumbus clutches generate young?

I used statistics about the number of Wood Pigeon young that had been delivered to a bird rescue centre to see whether these numbers could tell anything about breeding success and predation by corvids in different months. The material consists of young that had fallen and been taken care of from 81 nests during 1998–2000, all of them in urban habitats in south-western Scania. The young were aged and the date of egg laying was calculated (incubation time 17 days). Figure 1 shows the distribution of laying dates. The earliest date was calculated to have been 21 February (1999) and the latest one 18 September (1998).

Corvid predation is known to be high and can be assumed to be highest in May and June when Crows and Magpies rear their own young. In these months one would expect the number of pigeon young delivered to the rescue centre to be low. The result I found was also exactly this. There is a small peak of successful pigeon broods (17 of 81) with egg laying until early May. Then there are few successful broods with egg laying until the third third of June (6 broods). Not a single successful brood was found with the eggs laid on 2–23 June. The majority of successful broods are those with egg-laying in late June and later on.

The amount of data in this study is small and it is

collected in a somewhat unconventional way. Hence the result is not very certain from a statistical point of view. Nonetheless, I am not surprised of the picture I got. It is supported by several other studies, and also by my own field observations that indicate that few fledged pigeon young are observed during the period when the corvids feed their young. Thus, a large part of the pigeon young from the early broods are consumed by the dense corvid (mainly Magpie) population in the urban habitats in our region. However, censuses of the Wood Pigeon population show that the species compensates for the loss by producing a sufficient number of successful broods late in the season.

Kenneth Bengtsson, Grönvägen 5B, S-232 32 Arlöv, Sweden

<https://doi.org/10.34080/os.v11.22868>

Genmäle till Jensens kommentar rörande observationen av en extremt stor grågåskull vid Angarnsjöängen

SVANTE SÖDERHOLM

Jensen (2000) har nyligen kommenterat min slutsats om ursprunget till en grågåskull bestående av 15 dunungar (Söderholm 2000). I detta arbete framförde jag att kullen inte bestod av sammanslagna kullar (adoption) utan att det var ytterst troligt att kullen var en sann kull i den bemärkelsen att äggen ruvats (av en hona) och framkläckts av ett grågåspar, men att äggen i kullen härstammade från två eller flera honor. Jensen kritiserar de argument jag baserade min slutsats på, och betvivlar starkt den framförda orsaken till den stora kullen. Istället argumenterar Jensen starkt för att den stora kullen var ett utslag av adoption. Det var intressant att få kännedom om Jensens synpunkter och arbeten rörande grågås, som tyvärr inte är så allmänt citerade att jag uppmärksammat dem tidigare.

I den inledande argumentationen för adoption refererar Jensen till flera olika arter tillhörande familjen Anatidae. Dessa hänvisningar innebär att Jensen anser att kunskap om andra arter tillhörande samma familj/släkte är av stor betydelse för att förstå grågåsens beteende. Detta förhållande gör att jag finner det märkligt att Jensen lägger stor vikt vid att jag enligt hans förmenande har ringa erfarenhet av

grågås, trots att han känner till att jag tillsammans med Kjell Eriksson inventerat simänder under många år.

I sakfrågan argumenterar Jensen för att mina argument för kullens ursprung inte håller vid en kritisk granskning. Efter att ha tagit del av Jensens synpunkter är jag benägen att hålla med honom på flera punkter men på ett par viktiga punkter finner jag att min argumentation håller.

Jag har fortfarande den uppfattningen att det faktum att dunungarna initialt var av samma storlek talar för att det rörde sig om en kull, då sannolikheten för att adoptionen skulle innefatta två kullar i vilka ungar av jämstora är liten. Vad gäller föräldrarnas och ungaras beteende gör jag i likhet med Jensen en jämförelse med en närbesläktad art. Mina observationer av kanadagås hos vilken det tycks vara vanligt att kullar undan för undan slås ihop och till slut vårdas av endast något/några av de par som kläckt fram kullarna tyder på att det finns en tendens till att de ursprungliga kullarna, när ungararna är små, håller ihop när de vilar samt att de vid fara tenderar att grupperar sig kullvis, att döma av ungararnas storlek i dessa "undergrupper". Även om dessa beteenden inte är helt belagda ger dessa observationer ett visst indirekt stöd för att den aktuella grågåsfamiljens beteende tydde på att det inte rörde sig om en kull innehållande adopterade dunungar. Jensen redogör för att par som mist sin kull lämnar lokalen inom ett par timmar. Detta förhållande är inte i överensstämmelse med mina observationer av grågäss vid Angarnsjöängen. Vid ett antal tillfällen har jag sett par utan ungar hålla ihop med paren som har ungar, och bete sig som om de hade ungar. Hur länge dessa par uppträder på detta vis förefaller variera, i de flesta fall har dylika par utan ungar inte setts vid det följande besöket på lokalen. Men vid ett fåtal tillfällen har par utan ungar setts vid på varandra följande besök, nästa dag eller 5–6 dagar senare. I och med att gässen jag studerat inte har varit märkta går det inte med säkerhet att säga om det är samma fåglar som observerats vid på varandra följande besök eller inte. Men med tanke på hur få par som tycks förlora hela kullen (Nilsson & Persson 1994) förefaller det osannolikt att jag vid flera tillfällen skulle ha passerat det aktuella området inom ett par timmar från ett två olika par mist sin kull/sista unge.

Efter att Jensen gått igenom de av mig framförda argumenten för ursprunget till kullen, och funnit att de enligt hans mening inte håller framför Jensen argument för att den aktuella kullen var ett utslag av adoption. Argumenten för detta hämtas från litteratur rörande olika arter tillhörande Anatidae, dock ges

ingen explicit referens till adoption hos grågås, samt från sina mångåriga studier av grågås i Utterslev Mose som visat att adoption är vanligt och en normal förtplantnings/häckningsstrategi.

Inget av Jensens arbeten behandlar i detalj adoption eller redogör för hur vanligt detta fenomen är, de enda uppgifterna av denna typ är de som återfinns i Jensens kommentar (2000). I detta arbete redovisar Jensen att de flesta paren vid undersökningsområdet Utterslev Mose är involverade i adoptioner. I två av Jensens tidigare arbeten beskrivs adoption (Jensen 1976, 1998) i samband med polygami och utvandring från kolonin. I den litteratur som Jensen anför i fråga om kullstorlek hos grågås finns det ett arbete (som jag inte tidigare kände till) i vilket det finns kvantitativa uppgifter om hur vanligt adoption är (Bruns 1991). De tre fall som redovisas svarar mot att knappt 8% av de häckande paren var inblandade i adoption, om man antar att hela kullar adopterats innebär det att omkring 4% av paren miste sina ungar, dvs. adoption tycks inte ha varit tillnärmelsevis så utbrett vid dessa lokaler som vid Utterslev Mose. Att det rörde sig om adoption baseras på att kullarna (12–24 ungar) innehöll ungar av två eller tre åldersgrupper. Bruns (1991) redovisar ytterligare tre fall av adoption, utanför undersökningsperioden, i dessa fall bestod "kullen" av 21–30 ungar. I endast ett av fallen beskrivs ungararna som jämnåmra. Om adoption förekommer allmänt med den frekvens som Jensen (2000) redovisar eller i närheten av den betydligt lägre som Bruns (1991) redovisar, borde rimligen flera extremt stora grågåskullar ha observerats vid Angarnsjöängen (1993–2000 har 102 kullar observerats).

Trots att enstaka fall av adoption finns beskrivet i litteraturen är jag tveksam till att det är ett vanligt och utbrett beteende hos grågås. Om så vore fallet borde detta vara välkänt och beskrivet i moderna handböcker som *The Birds of Western Palearctic* (Cramp & Simmons 1977) och *Handbuch der Vögel Mitteleuropas* (Bauer & Glutz von Blotzheim 1968) eller vara beskrivet i litteratur rörande häckningsbiologi hos andra märkta grågåspopulationer, exempelvis i det digra materialet från en studie av märkta grågäss i Skåne (se t. ex. Nilsson & Persson 1994). Utgående från litteraturuppgifter förefaller det som om adoption främst förekommer i speciella miljöer där kullarna lätt blandas och gässen utsätts regelbundna störningar av sådan art att föräldrarna skiljs från kullen vilket ökar sannolikheten för adoption (Jensen 1976). Det bör noteras att Jensen (2000) poängterar att det förekommer flera adoptioner vid Utterslev Mose än vid andra lokaler på grund av den

speciella miljön vid Utterslev Mose, som är en offentlig park, dock utan att beröra hur vanligt adoption är i ”normala” miljöer.

Även om den av Jensen framförda kritiken på flera punkter håller finner jag det i ljuset av ovanstående ändå mera troligt att 15-kullen vid Angarnsjöängen hade sitt ursprung i att två eller flera honor lagt ägg i samma bo än att den uppkommit genom adoption.

Avslutningsvis vill jag tacka Henning Jensen för att han gjort mig uppmärksam på att adoption förekommer hos grågås, och åtminstone vid Utterslev Mose är ett vanligt beteende. Den förda diskussionen visar att det krävs mera studier av märkta grågäss för att utröna hur vanligt adoption är samt i vilken utsträckning fenomenen adoption och att flera honor lägger ägg i samma bo beror på miljön, populationens täthet mm.

Referenser

- Bauer, K.M. & Glutz von Blotzheim, U.N. 1968. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Band 2. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.
- Bruns, H.A. 1991. Zur Brutbiologie der Graugans (Anser anser) in Niedersachsen. *Seevögel* 12: 9–13
- Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (red.) 1977. *Handbook of the Birds of Europe, the Middle East, and North Africa: The Birds of Western Palearctic*. Vol. 1. Oxford University Press, Oxford.
- Jensen, H. 1976. Grågäsestudier 4: Polygami. *Danske Fugle* 28: 117–120.
- Jensen, H. 1998. Grågäss i storstaden. *Anser* 37: 231–244.
- Jensen, H. 2000. Ekstremt stor grågäsekuld Anser anser: Adoption eller aegdumpning af flere hunner? *Ornis Svecica* 10: 173–177
- Nilsson, L. & Persson, H. 1994. Factors affecting the breeding performance of a marked Greylag Goose Anser anser population in south Sweden. *Wildfowl* 45: 33–48
- Söderholm, S. 2000. En ekstremt stor grågäskull Anser anser vid Angarnsjöängen. *Ornis Svecica* 10: 52–55.

Summary

Reply to comments by Jensen on observation of an unusually large brood of Greylag Goose

In a report on a Greylag Goose pair with a brood of 15 young (Söderholm 2000) I was of the opinion that one female had incubated eggs laid by two females and that the large brood was not the result of adoption. Jensen (2000) argued that this conclusion could not be drawn from my observations. Although I accept several of Jensen's views, I still believe that the fact that the young were equally large speak in favour of my interpretation. Furthermore, Jensen's statement that pairs that "loose" their young by adoption leave

within a couple of hours does not fit with my observations at Angarnsjöängen. I have seen on several occasions pairs without young, behaving as if they had young, together with pairs with young. Although the birds were not individually marked, I am confident that such pairs have stayed until the next day or up to 5–6 days. Even if there are a few described cases of adoption in the Greylag Goose (usually based on broods with young of different sizes), this cannot be a common phenomenon; if it were it should have been mentioned in the modern handbooks or in treatments of individually marked goose populations.

Svante Söderholm, Narvavägen 4, SE-115 23 Stockholm, Sweden

Flygande rördrommar *Botaurus stellaris* uppvisande ovanliga beteenden

SVANTE SÖDERHOLM

Redan de sista dagarna i mars år 2000, då Angarnsjöängen (25 km NO Stockholm, 59° 33' N, 18° 10' O) fortfarande till stor del var istäckt hördes en rördrom tuta från vasspartiet i den centrala delen av sjöängen. Rördrommen kunde ses i utkanten av en vassrugge mot en av de ”kanaler” som var isfria den första april. Därefter gjordes inga observationer av rördrom på lokalen förrän i mitten av april när en rördrom hördes från de centrala delarna av sjöängen, utanför Mid-sommarberget. Rördrommen tutade friskt från denna del av sjöängen till början av maj då en nedgång i aktiviteten kunde noteras. Vid inventeringsrundan den 5 maj då jag gick runt sjöängen tyckte jag att det fanns en rördrom i södra delen av sjöängen, den så kallade Ringmärkarvassen, men då jag inte hörde två rördrommar samtidigt och rördrommen som tidigare funnits i sjöängen blivit tystare gjorde jag bedömningen att jag misstagit mig på varifrån rördrommen hörts. Två dagar senare upprepades det hela, men jag kunde fortfarande inte med säkerhet säga att det fanns två revirhävdande rördrommar i sjöängen, vilket skulle ha varit en smärre sensation med tanke på att en revirhävdande rördrom funnits på lokalen endast 10 av de 22 år som sjöängen inventerats grundligt, 1978–1999. Den 12 maj hörde jag tutande rördrommar under sådana betingelser att